

Werkdoelen in Perspectief

Een analyse van de inhoud en kwaliteit van werkdoelen opgesteld in
Programma Perspectief, ten behoeve van de ondersteuning aan mensen
met (Z)EMVB

Gesina Blik (S3928225)

Begeleider: dr. A. (Annet) ten Brug

Tweede beoordelaar: dr. S. (Sanne) te Meerman

Woordenaantal: 8621

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen,

Masterthese Orthopedagogiek

Mei 2025

Samenvatting

Mensen met een (zeer) ernstige meervoudige en verstandelijke beperking ((Z)EMVB) hebben recht op persoonlijke autonomie en het maken van eigen keuzes, maar zijn vanwege hun intensieve ondersteuningsbehoeften sterk afhankelijk van naasten en professionals.

Programma Perspectief is een interventie die gericht is op het bevorderen van deze autonomie, waarbij werkdoelen een centrale rol spelen als communicatiemiddel met de persoon met (Z)EMVB. In dit mixed-methods onderzoek is via secundaire data-analyse onderzocht in hoeverre de werkdoelen binnen Programma Perspectief voldoen aan de kwaliteitseisen van de methode, en welke typen werkdoelen en thema's hierin terugkomen.

De resultaten laten zien dat de werkdoelen over het algemeen redelijk voldoen aan de kwaliteitseisen, maar dat er ruimte is voor verbetering. Ongeveer de helft van de werkdoelen betreft het type *Opdoen van kennis*, vooral bij organisaties die langer met de methode werken. Organisaties die kort werken met Programma Perspectief laten een bredere spreiding over alle vier de typen zien. Tot slot richten werkdoelen zich vooral op het thema *Structuur en voorspelbaarheid*, waarbij verwijzers vaak worden ingezet als hulpmiddel. Voor de toekomst is het belangrijk om factoren te onderzoeken die de duurzaamheid van interventiegetrouwheid beïnvloeden en om opfriscursussen te overwegen binnen organisaties die langdurig werken met Programma Perspectief. Aandacht voor deze verbeterpunten kan bijdragen aan een sterkere borging van Programma Perspectief en daarmee aan het versterken van de autonomie van mensen met (Z)EMVB.

Sleutelwoorden: Programma Perspectief, werkdoelen, (zeer) ernstige meervoudige beperking ((Z)EMVB), interventiegetrouwheid

Abstract

People with severe or profound intellectual and multiple disabilities (PIMD) have the right to personal autonomy and to make their own choices but are highly dependent on relatives and professionals due to their intensive support needs. Programma Perspectief is an intervention that aimed at promoting this autonomy, in which short-term goals play a central role as a means of communication with the person with PIMD. This mixed-methods study used secondary data analysis to examine the extent to which short-term goals within Programma Perspectief meet the quality criteria of the method, as well as the types of short-term goals and recurring themes present. The results indicate that the short-term goals generally meet the quality requirements reasonably well, although there remains room for improvement. Approximately half of the work goals pertain to the type *Acquiring knowledge*, especially in organizations with longer experience using the method. Organizations with shorter experience show a broader distribution across all four types. Lastly, short-term goals primarily focus on the theme of *Structure and predictability*, with referrers frequently used as an aid. Future research should investigate factors influencing the sustainability of intervention fidelity, and the potential value of refresher courses in organizations with long-term use of Programma Perspectief. Addressing these points may contribute to stronger embedding of the method, thereby better supporting the autonomy of people with PIMD.

Keywords: Programma Perspectief, short-term goals, severe or profound intellectual and multiple disabilities (PIMD), intervention fidelity

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Methode	10
Design	10
Participanten	10
Procedure	11
Instrument	11
Analyse	14
Resultaten	17
Kwaliteit van de formulering van werkdoelen	17
Typen werkdoelen	20
Thematische analyse	22
<i>Structuur en voorspelbaarheid</i>	23
<i>Gedragsregulatie</i>	23
<i>Zelfstandigheid en regie</i>	24
<i>Gedrag en communicatie begrijpen</i>	24
<i>Verreiken van de dag invulling</i>	25
<i>Lichaamsgericht functioneren</i>	25
<i>Actualiseren van cliëntinformatie</i>	25
Relaties tussen thema's en typen werkdoelen	26
Conclusie	27
Discussie	28
Literatuurlijst	31
Bijlage A	36
Bijlage B	41

Inleiding

In Artikel 3 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (New York, 13-12-2006), is te lezen dat iedereen recht heeft op persoonlijke autonomie en de vrijheid om zelf keuzes te maken. Dat betekent dat ook mensen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen ((Z)EMVB) hier recht op hebben. Mensen met (Z)EMVB hebben verschillende combinaties van problemen, waardoor er sprake is van een sterk heterogene groep met uiteenlopende, maar intensieve ondersteuningsbehoeften (Nakken & Vlaskamp, 2007; Van Der Putten et al., 2017b; Van Timmeren et al., 2016; Vlaskamp, 2020). Ondanks de grote verschillen, hebben mensen met (Z)EMVB gemeen dat zij sterk afhankelijk zijn van anderen in het dagelijks leven (Nakken & Vlaskamp, 2007). Dit betekent dat de kwaliteit van leven van mensen met (Z)EMVB grotendeels wordt bepaald door de mate waarin zij effectieve en op maat gemaakte ondersteuning ontvangen van hun omgeving (Buntinx & Schalock, 2010). Naast en professionals die werken met mensen met (Z)EMVB zijn de belangrijkste personen in het bepalen en uitvoeren van de meest passende ondersteuning. Ze hebben hiermee een belangrijke taak: zij zijn verantwoordelijk voor het vertalen van de wensen van de persoon met (Z)EMVB en dragen bij aan het realiseren van hun recht op autonomie.

Om professionals te ondersteunen bij het bieden van passende ondersteuning, is Programma Perspectief ontwikkeld (Vlaskamp, 1993). Programma Perspectief is een van de weinige interventies voor mensen met (Z)EMVB met het oordeel: 'Effectief volgens goede aanwijzingen' (Vlaskamp et al., 2015). Uit het onderzoek van Vlaskamp et al (2015) blijkt dat Programma Perspectief bijdraagt aan het beter interpreteren van het gedrag van mensen met (Z)EMVB en een betere afstemming van de ondersteuning op hun behoeften. De interventie heeft de visie dat mensen met (Z)EMVB relaties kunnen aangaan, recht hebben op ontwikkeling en inspraak verdienen in hun eigen leven (Vlaskamp, 1993). Dit sluit aan bij de visie van hulpverleners, die het bieden van invloed op de omgeving beschouwen als essentieel onderdeel van een goede kwaliteit van leven voor mensen met (Z)EMVB (Nieuwenhuijse et al., 2022). Programma Perspectief streeft deze visie na door middel van een methodisch uitgangspunt en interdisciplinair werken (Vlaskamp et al., 2005; Vlaskamp et al., 2015).

Het methodisch uitgangspunt kenmerkt zich door een bewust en cyclisch proces met een duidelijk doel voor ogen (De Bruijn & Twint, 2019). Met dit bewuste proces wordt bedoeld dat er gedurende de uitvoering duidelijke uitgangspunten van de ingezette methode

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

in acht worden genomen, zoals visie en onderbouwing (Winkelaar, 2004). Een ander belangrijk onderdeel van methodisch werken is het evalueren (De Bruijn & Twint, 2019). Opgestelde hypothesen worden constant getoetst, waarbij ook niet-succesvolle uitkomsten worden gezien als waardevolle informatie (Hendrikse & Koedoot, 2019). Met het toetsen van verschillende hypothesen kan in kleine stappen kennis worden verzameld over de wensen en behoeften van de persoon met (Z)EMVB, waardoor de ondersteuning steeds beter kan worden aangepast aan de cliënt (van der Putten et al., 2017b). Het geeft de persoon met (Z)EMVB namelijk de kans om actief te reageren op de gestelde doelen en daarmee mee te bepalen over de inhoud van de ondersteuning (Vlaskamp & van der Putten, 2009). Mensen met (Z)EMVB krijgen hiermee een stem. Door het evaluerende karakter van methodisch werken wordt het recht op persoonlijke autonomie en de vrijheid om zelf keuzes te maken bevorderd, doordat het mensen met (Z)EMVB in staat stelt om hun wensen en voorkeuren kenbaar te maken.

Ook interdisciplinair werken maakt het voor de persoon met (Z)EMVB mogelijk om te communiceren met de zorgprofessionals (Vlaskamp et al., 2015). Door de complexe problematiek zijn vaak meerdere specialisten betrokken, elk met expertise op een ander gebied (Horn & Kang, 2012). Daarnaast beschikken ouders over waardevolle kennis over hun kind, waardoor samenwerking tussen ouders en professionals essentieel is (Jansen et al., 2012; Vlaskamp et al., 2015). Door het combineren van deze kennis en ervaringen ontstaat een compleet beeld van de cliënt, waarmee de meest passende ondersteuning aan de persoon met (Z)EMVB kan worden geboden (Horn & Kang, 2012).

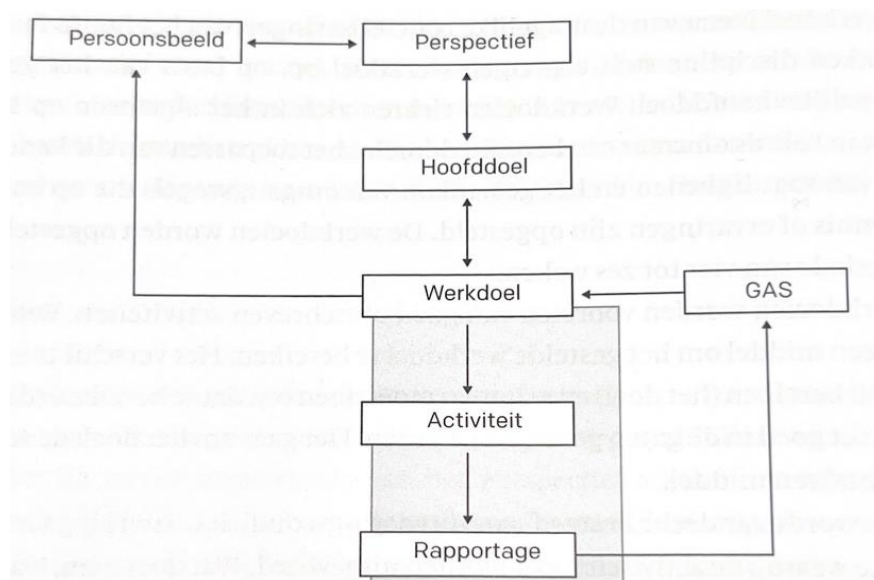
Binnen Programma Perspectief wordt het complete beeld van de persoon, in samenwerking met alle betrokkenen, samengebracht in het Persoonsbeeld. Dit is het eerste onderdeel uit het stappenplan dat binnen de interventie steeds opnieuw wordt doorlopen (Vlaskamp, 2019). Het stappenplan kent een vaste volgorde van vier onderdelen die samen richting geven aan de ondersteuning: (1) Persoonsbeeld, (2) Perspectief, (3) Hoofddoel en (4) Werkdoel (Poppes et al., 2019). Hierbij schetst het persoonsbeeld wie de cliënt is en wat hij of zij nodig heeft, waarna het perspectief de richting bepaald die gevolgd gaat worden (Poppes et al., 2019; Vlaskamp et al., 2015). Het hoofddoel vertaalt dit perspectief naar een lange termijn doel, dat vervolgens wordt opgesplitst in meerdere werkdoelen (Vlaskamp et al., 2015). Voor elke cliënt staat op een bepaald moment één perspectief, één hoofddoel en meerdere werkdoelen centraal (Vlaskamp et al., 2005). In Figuur 1 is een schematische weergave van het stappenplan te zien. In tegenstelling tot het perspectief en het hoofddoel, zijn de werkdoelen monodisciplinair opgesteld (Vlaskamp et al., 2015). Hierdoor kunnen

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

verschillende disciplines op hetzelfde moment vanuit hun specifieke kennis aan het gemeenschappelijke hoofddoel werken (Vlaskamp et al., 2005).

Figuur 1

Stappenplan Programma Perspectief

Noot. Overgenomen uit *Handboek verstandelijke beperking* (p.342), door J. de Bruijn & B. Twint, 2019, Boom.

Werkdoelen worden ingezet om mensen met (Z)EMVB te ondersteunen bij het communiceren van hun voorkeuren en behoeften, waardoor inzicht ontstaat in wat wel of niet effectief is voor hen (Vlaskamp et al., 2015). Daarmee vormen werkdoelen de schakel tussen het vastgestelde hoofddoel en de dagelijkse praktijk. Ze maken het mogelijk om het hoofddoel van de interventie te bereiken: het bieden van ondersteuning die nauw aansluit bij de wensen en behoeften van de mensen met (Z)EMVB (Vlaskamp et al., 2015). De werkdoelen zijn in te delen in vier typen: (1) Opdoen van kennis, (2) Het toepassen van kennis, (3) Het leren van nieuwe vaardigheden en (4) Omgangsregels (Vlaskamp et al., 2005). In de richtlijnen van Programma Perspectief wordt benoemd dat alle vier de typen werkdoelen gevarieerd moeten worden ingezet (Vlaskamp & van der Putten, 2009). Wanneer werkdoelen zich uitsluitend richten op het opdoen van kennis over de cliënt, verandert er immers niets in de daadwerkelijke ondersteuning. De opgedane kennis moet daarom worden geïmplementeerd in de dagelijkse praktijk, waarvoor werkdoelen van de andere drie typen van groot belang zijn. Op deze manier kunnen de ondersteuning en aangeboden activiteiten optimaal worden afgestemd op de wensen en behoeften van de persoon, waardoor mensen

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

met (Z)EMVB meer invloed kunnen uitoefenen op hun eigen leven (van der Putten et al., 2017b; Vlaskamp et al., 2005). Dit draagt bij aan het waarborgen van persoonlijke autonomie en de mogelijkheid om eigen keuzes te maken.

Uit onderzoek van van der Putten et al. (2009) blijkt echter dat er weinig variatie is in typen de werkdoelen: bijna 70 procent richtte zich op het opdoen van kennis en slechts een klein deel was gericht op activering. Vergelijkbare bevindingen zijn gerapporteerd door Vlaskamp & van der Putten (2009). Dit sluit aan bij later onderzoek, waaruit bleek dat dagelijkse motorische activatie bij mensen met (Z)EMVB laag is en vaak geen structureel onderdeel vormt van de ondersteuning (van der Putten et al., 2017a). Deze beperkte focus vormt een risico, aangezien onvoldoende aandacht voor activering kan leiden tot een afname of zelfs het verdwijnen van motorische vaardigheden (van der Putten et al., 2009). Tegelijkertijd worden fysieke activiteiten die aansluiten bij de cliënt juist geassocieerd met positieve effecten op gedrag, levenskwaliteit en alertheid (Jones et al., 2007). Deze eerdere studies zijn gebaseerd op observaties binnen een relatief korte tijdsperiode (1-28 maand en 2 jaar). Onderzoek naar het type werkdoelen die over een langere periode zijn opgesteld, biedt de mogelijkheid om te beoordelen in hoeverre doelen binnen Programma Perspectief structureel evenwichtig worden ingezet en aandacht besteden aan alle vier de typen werkdoelen.

Waar het categoriseren van de werkdoelen in de verschillende typen inzicht geeft in de functie van het werkdoel, zegt dit weinig over de inhoud en context ervan: waarover gaan deze werkdoelen precies? Welke onderwerpen komen terug? Een thematische analyse zou daarom een waardevolle aanvulling zijn op het onderzoek naar werkdoelen, doordat het kan bijdragen aan een dieper begrip van de inhoud (Braun & Clarke, 2006). Door vervolgens de thema's die in werkdoelen naar voren komen te verbinden met de typen werkdoelen, kan in kaart worden gebracht hoe verschillende typen werkdoelen inhoudelijk worden ingevuld.

Het methodische karakter van Programma Perspectief wordt in de richtlijnen benadrukt door de manier waarop met werkdoelen wordt omgegaan. Zo moeten de activiteiten die gekoppeld zijn aan een specifiek werkdoel voorzien zijn van een duidelijke omschrijving, en moet de rapportage plaatsvinden aan de hand van vooraf vastgestelde rapportagepunten (Vlaskamp, 2019). Daarnaast zijn er binnen Programma Perspectief specifieke richtlijnen voor het formuleren van werkdoelen (Vlaskamp et al., 2015). Volgens deze richtlijnen moeten werkdoelen voldoen aan de volgende eisen:

- Meetbaarheid: Het doel moet meetbaar en observeerbaar zijn.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

- Eenduidigheid: Het doel moet duidelijk zijn voor iedereen. Termen die voor verschillende interpretaties vatbaar zijn, dienen vermeden te worden.
- Resultaatgerichtheid: De formulering van het doel beschrijft de eindsituatie die ontstaat wanneer het doel behaald is.
- Tijdsgebonden: Het doel moet op redelijke termijn haalbaar zijn (4-6 weken).
- Relevantie: Het doel is afgeleid uit- en draagt bij aan het hoofddoel.
- Afstemming op de cliënt: De inhoud van het doel is passend bij de cliënt. Vooraf kan hiervoor gebruik gemaakt worden van instrumenten zoals: *'De lijst voor het afstemmen van Activiteiten en Situaties op de mogelijkheden en voorkeuren van kinderen (of volwassenen) met ernstige meervoudige beperkingen (LAS)'* (Vlaskamp et al., 2005; Vlaskamp et al., 2015).

Om de effectiviteit van Programma Perspectief te garanderen, is het van belang dat de interventie wordt uitgevoerd zoals beschreven in de richtlijnen. Hoge interventiegetrouwheid leidt namelijk tot betere effecten en interventies met een hoge getrouwheid presteren beter dan die met een lage getrouwheid (Borrelli, 2011). Toch blijkt uit de literatuur dat interventies in de praktijk vaak worden aangepast (Fixsen et al., 2009; Sanetti & Luh, 2019; Wiltsey-Stirman et al., 2012). Daarnaast signaleren onderzoeken dat het opstellen van goede werkdoelen een uitdaging vormt bij de ondersteuning van mensen met (Z)EMVB (De Jong et al., 2022; Tadema et al., 2008). Hoewel eerder onderzoek naar Programma Perspectief (De Jong et al., 2022; Tadema et al., 2008; Van Der Putten et al., 2009; Vlaskamp & Van Der Putten, 2009) de inhoud en het type doelen heeft beschreven, ontbreekt een analyse van de mate waarin deze doelen voldoen aan de gestelde richtlijnen. Hierdoor is er onvoldoende inzicht in de uitvoering van methodisch werken in de praktijk en de mogelijke invloed van tijd op de interventiegetrouwheid.

Mensen met (Z)EMVB hebben recht op persoonlijke autonomie en de vrijheid om eigen keuzes te maken. Vanwege hun intensieve ondersteuningsbehoeften zijn zij hierin echter afhankelijk van naasten en professionals. Programma Perspectief heeft als doel om de autonomie te bevorderen door middel van methodische en interdisciplinair werken. Binnen deze interventie heeft het werken met werkdoelen een grote rol, wat gebruik wordt als middel om te communiceren met mensen met (Z)EMVB. Er ontbreekt echter onderzoek naar de naleving van richtlijnen bij het formuleren van werkdoelen. Inzicht hierin is essentieel voor het waarborgen van de effectiviteit van de methode. Daarnaast is er behoefte aan onderzoek over het typen werkdoelen dat in de huidige praktijk worden opgesteld en is er nog geen

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

onderzoek gedaan naar terugkomende thema's binnen de werkdoelen. Dit onderzoek richt zich daarom op de volgende onderzoeksvragen:

1. *In hoeverre voldoen de formuleringen van werkdoelen binnen Programma Perspectief aan de kwaliteitseisen van de methode?*
2. *Welke typen werkdoelen worden opgesteld door professionals die werken met Programma Perspectief?*
3. *Welke thema's komen terug in de werkdoelen die worden opgesteld binnen Programma Perspectief?*

Daarnaast worden in dit onderzoek ook gekeken naar de duur waarmee een organisatie werkt met Programma Perspectief. Er wordt onderzocht of er verschillen zijn tussen organisaties die langdurig met de methode werken en organisaties die kort met de methode werken. Op deze manier wordt nagegaan of de implementatieduur samenhangt met de kwaliteit en inhoud van de werkdoelen binnen Programma Perspectief. De derde onderzoeksvraag die in dit onderzoek centraal staat luidt:

4. *In hoeverre verschilt de kwaliteit en het type werkdoelen tussen organisaties die kort versus lang werken met Programma Perspectief?*

Methode

Design

Dit onderzoek betreft een secundaire data-analyse binnen een mixed-methods onderzoek. De gebruikte data zijn oorspronkelijk verzameld voor het onderzoeksproject 'Na verloop van tijd' dat uitgevoerd wordt door de Academische Werkplaats EMB. 'Na verloop van tijd' richt zich op de duurzame implementatie van Programma Perspectief binnen de ondersteuning van mensen met (Z)EMVB. Om de onderzoeksvragen van het huidige onderzoek te kunnen beantwoorden, zijn aanvullende variabelen gecodeerd.

Participanten

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van gegevens over werkdoelen van mensen met (Z)EVMB die ondersteund worden met Programma Perspectief. Deze gegevens zijn gehaald uit cliëntdossiers van zorgorganisaties die betrokken zijn bij het onderzoeksproject 'Na verloop van tijd'. De inclusiecriteria van 'Na verloop van tijd' voor de cliëntdossiers waren:

- De organisatie is bereid het dossieronderzoek te faciliteren.
- Het betreft een dossier (ondersteuningsplan) van een persoon met (Z)EVMB zoals gedefinieerd door Nakken en Vlaskamp (2007).

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

- Binnen de organisatie is Programma Perspectief geïmplementeerd en wordt er gewerkt met lange- (perspectieven, hoofddoelen) en korte termijn doelen (werkdoelen).
- Er is schriftelijk geïnformeerde toestemming van de wettelijk vertegenwoordigers voor inzage van dossiers van de persoon met (Z)EVMB.

In het onderzoeksproject ‘Na verloop van tijd’ hebben drie organisaties meegedaan aan het dossieronderzoek. Gedurende het onderzoek bleek dat één van deze organisaties al langere tijd niet meer volgens het methodische uitgangspunt van Programma Perspectief werkte.

Daarom is ervoor gekozen om in de huidige thesis enkel gebruik te maken van de cliëntdossiers die binnen de twee andere zorgorganisaties zijn verzameld. Organisatie A werkt 1-2 jaar met Programma Perspectief en Organisatie B werkt al meer dan tien jaar met de methode. Van het merendeel van de doelen (64.9 procent) was de opsteldatum niet vast te stellen op basis van de dossierinformatie. Voor de doelen waarbij dit wel mogelijk was, varieerden de opsteldata van september 2015 tot november 2023. In totaal zijn gegevens van zes cliënten geanalyseerd, wat resulteerde in 302 doelen. Hiervan zijn 245 werkdoelen, waarbij het minimale aantal werkdoelen per cliënt gelijk was aan 9 en het maximale aantal 74.

Procedure

De gegevens uit de cliëntdossiers zijn verzameld tussen november 2023 en mei 2024. Voorafgaand aan het verzamelen van de informatie, is toestemming verkregen van de wettelijke vertegenwoordigers van de cliënten voor het overnemen van de gegevens uit de dossiers. Vervolgens is de onderzoeker op afgesproken momenten bij de zorgorganisaties langs geweest om de gegevens uit de dossiers over te nemen. De gegevens zijn op de locatie gelijk op de beveiligde schijf van de RUG gezet en waar nodig geanonimiseerd, zodat ze niet terug te leiden zijn naar de specifieke cliënt. Door de onderzoekers van ‘Na verloop van tijd’ zijn de werkdoelen en verschillende kenmerken, zoals de leeftijd van de cliënt en de discipline die het werkdoel heeft opgesteld, verwerkt in een SPSS-bestand.

Instrument

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van de variabele die reeds aanwezig waren in het SPSS-bestand en zijn er aanvullende variabelen aangemaakt. Daarnaast is een thematische analyse uitgevoerd.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

De eerste onderzoeksvraag van deze these: *'In hoeverre voldoen de formuleringen van werkdoelen binnen Programma Perspectief aan de kwaliteitseisen van de methode'*, is beantwoord met behulp van de criteria voor het opstellen van werkdoelen uit de richtlijnen van Programma Perspectief (Vlaskamp et al., 2005; Vlaskamp et al., 2015). Op basis van deze criteria zijn de volgende variabelen toegevoegd aan het SPSS-bestand: *Meetbaarheid, Eenduidigheid, Resultaatgerichtheid, Tijdsgebonden* en *Relevantie*. Het criterium *Afstemming op de cliënt* is niet opgenomen in het SPSS-bestand, omdat de data geen informatie bevat over dit criterium.

Voor het beantwoorden van de tweede onderzoeksvraag: *'Welk type werkdoelen worden opgesteld door professionals die werken met Programma Perspectief'*, zijn vier nieuwe variabelen toegevoegd aan het SPSS-bestand, die zijn gebaseerd op de vier categorieën werkdoelen binnen Programma Perspectief (Vlaskamp et al., 2005). Dit zijn: (1) Opdoen van kennis, (2) Het toepassen van kennis, (3) Het leren van nieuwe vaardigheden en (4) Omgangsregels (Vlaskamp et al., 2005). Aangezien de variabelen vooraf- en op basis van bestaande theorie zijn opgesteld, is er sprake van deductief coderen (Braun & Clarke, 2021). Om de consistentie in de toekenning van de juiste waarde van de variabelen aan de werkdoelen te waarborgen, is een codeboek opgesteld. Dit codeboek bevat een beschrijving van alle variabelen die aan het SPSS-bestand zijn toegevoegd. Het codeboek is weergegeven in tabel 1.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

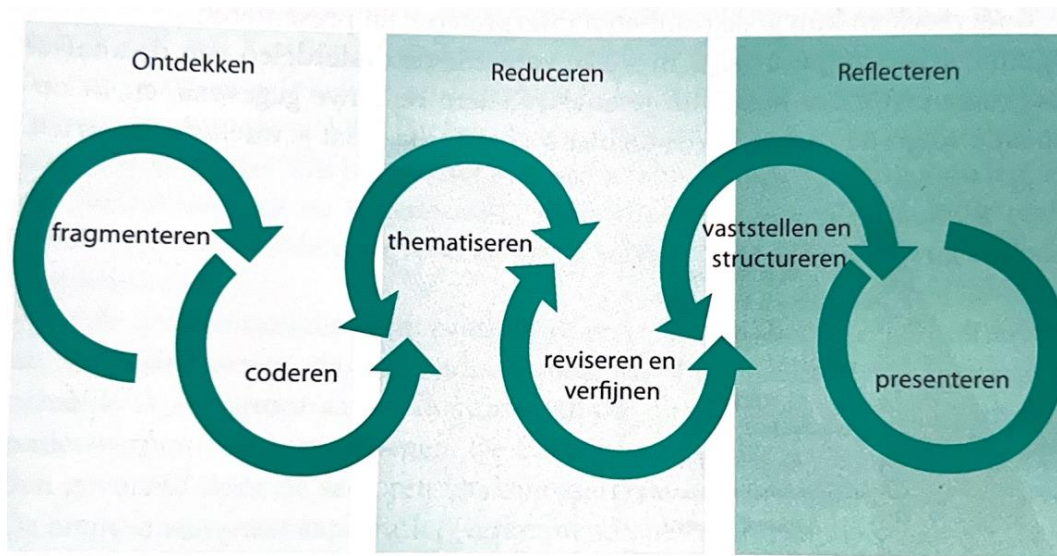
Tabel 1*Codeboek van Alle Toegevoegde Variabelen*

Variabele	Definitie
Meetbaar	Het doel is meetbaar en observeerbaar
Eenduidigheid	Het doel is duidelijk voor iedereen; termen die voor verschillende interpretaties vatbaar zijn, dienen vermeden te worden
Resultaatgerichtheid	De formulering van het doel beschrijft de eindsituatie die ontstaat wanneer het doel behaald is
Tijdsgebonden	Het doel is op redelijke termijn haalbaar (4-6 weken)
Relevantie	Het doel is afgeleid uit- en draagt bij aan het hoofddoel
Opdoen van kennis	Het doel heeft betrekking tot het opdoen van kennis over de functionele mogelijkheden van de persoon met (Z)EMVB
Het toepassen van kennis	Het doel heeft betrekking tot het toepassen van kennis die bekend is over de persoon met (Z)EMVB
Het leren van nieuwe vaardigheden	Het doel heeft betrekking tot het aanleren van nieuwe vaardigheden of het uitbreiden van reeds verworven vaardigheden
Omgangsregels	Het doel heeft betrekking tot de wenselijke manier van omgang

Noot. De informatie uit Tabel 1 is gebaseerd op informatie uit Vlaskamp et al. (2005) en Vlaskamp et al. (2015).

Naast de kwantitatieve analyse van de werkdoelen, is een thematische analyse uitgevoerd om dieper inzicht te krijgen in de inhoud van de werkdoelen. Hierbij is gebruikgemaakt van een inductieve benadering. Deze benadering maakt het mogelijk om de werkdoelen te coderen met labels die dicht bij de tekst staan en geeft daarmee een diepere betekenis aan de inhoud van de werkdoelen (Chandra & Shang, 2019; Saldaña, 2021). De uitvoering van de thematische analyse is gebaseerd op het drie fasen en zes stappen model genoemd in Verhoeven (2020), welke is weergegeven in Figuur 2. Voor het coderen zijn alle werkdoelen genummerd in een Word-document gezet. Vervolgens is dit document geüpload in Atlas.ti, waar alle werkdoelen zijn gecodeerd.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Figuur 2*Drie Fasen en Zes Stappen van Thematische Analyse*

Noot. Overgenomen uit *Thematische analyse: patronen vinden bij kwalitatief onderzoek* (p.42), door N. Verhoeven, 2020, Boom.

Analyse

Voor alle werkdoelen zijn de nieuw toegevoegde variabelen gecodeerd volgens de definities uit het codeboek. Hierbij zijn de variabelen binair gecodeerd, waarbij:

0 = het werkdoel voldoet niet aan het criterium

1 = het werkdoel voldoet aan het criterium

Naast het werkdoel zelf, is voor het coderen van de variabelen ook gebruik gemaakt van andere informatie die in het SPSS-bestand aanwezig is. Om te bepalen of een werkdoel voldeed aan het criterium *Tijdsgebonden*, is gekeken naar de informatie uit de variabele *Doorlooptijd_doel*. Een werkdoel werd als tijdsgebonden gecodeerd wanneer de doorlooptijd van het doel maximaal zes weken bedroeg. Bij werkdoelen waarvoor geen doorlooptijd was ingevuld, is ingeschat of het haalbaar was om het doel binnen zes weken te halen.

Om te bepalen of de werkdoelen voldoen aan de variabele *Relevantie*, is gebruik gemaakt van de bijbehorende hoofddoelen. Op basis van de variabele *Code_doel* is bepaald welk hoofddoel bij het desbetreffende werkdoel hoort.

Om de consistentie in de toekenning van de waarden te waarborgen, is ervoor gekozen om per variabele te coderen. Een variabele is eerst voor alle doelen gecodeerd, voordat de volgende variabele werd gecodeerd. Daarnaast zijn alle waarden nog een tweede keer bij langs gegaan voor meer consistentie en betrouwbaarheid (Pyett, 2003). Vervolgens is de

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

variabele *Criteria totaal* aangemaakt, die aangeeft aan hoeveel (0-5) van de criteria het werkdoel voldoet. Daarnaast is de variabele *Type werkdoel* opgesteld, waarin de variabelen van de verschillende werkdoelen is gecombineerd. De labels van deze variabele zijn: (1) Opdoen van kennis (2) Toepassen van kennis (3) Het leren van nieuwe vaardigheden en (4) Omgangsregels. Na het coderen is de data-analyse uitgevoerd in SPSS. Voor de variabele *Type werkdoel* is de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid bepaald met behulp van Cohen's Kappa. Steekproefsgewijs zijn 20 werkdoelen geselecteerd, waarvan de interpretaties van twee onafhankelijke beoordelaars zijn vergeleken. Volgens de interpretatierichtlijnen van Landis en Koch (1977) duidt een Kappa tussen de .61 en .80 op een substantiële overeenkomst, en een waarde boven .81 op een bijna perfecte overeenkomst. Een minimale Kappa van .61 wordt daarom als acceptabel beschouwd.

Om te bepalen in hoeverre de formuleringen van werkdoelen binnen Programma Perspectief voldoen aan de kwaliteitseisen van de methode, is het percentage werkdoelen berekend dat aan alle vijf de criteria voldoet. Vervolgens zijn in staafdiagrammen per criterium weergegeven welk percentage van de werkdoelen voldoet aan de criteria. Om te bepalen welk type werkdoelen wordt opgesteld door professionals die werken met Programma Perspectief, is ook een staafdiagram opgesteld. Hierin zijn de percentages per type werkdoel weergegeven.

De thematische analyse is begonnen bij stap 2 van het drie fasen en zes stappen model (zie Figuur 2). Het fragmenteren had namelijk al plaatsgevonden, doordat de data zijn opgedeeld in individuele werkdoelen. In het proces van coderen, zijn de werkdoelen per werkdoeltype gecodeerd. Vervolgens zijn deze codes gegroepeerd in thema's. Deze overkoepelende thema's hebben dus betrekking op alle werkdoeltypes. Daarna is stap 4 van het schema uitgevoerd: reviseren en verfijnen. Hierbij is voor elk werkdoel zorgvuldig nagegaan of het nog steeds goed aansloot bij het bijbehorende thema. Waar nodig zijn thema's aangepast, samengevoegd of opgesplitst in sub- en hoofdthema's. Gelijktijdig is het Codeboek thematische analyse (zie Bijlage A) opgesteld, waarbij de codes en definities ook zijn aangescherpt. Dit proces is herhaald totdat thematische verzadiging, waarbij codes niet overlaptten, was bereikt. Tot slot is een codeboom thematische analyse (zie Bijlage B) opgesteld waar de relaties tussen de hoofd- en sub-thema's zijn weergegeven.

Na het proces van coderen is voor elk werkdoel zowel de specifiek inhoudelijke code (bijvoorbeeld *Communicatie en signalen* of *Reageren op en ervaren van stimuli*) als het overkoepelend thema (bijvoorbeeld *Gedragregulatie* en *Lichaamsgericht functioneren*) toegekend in SPSS. Vervolgens is een frequentietabel gegenereerd, waarin voor elk thema is

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

weergegeven hoeveel en welk percentage van de werkdoelen behoort tot dit thema. Daarnaast is in SPSS een Monte Carlo simulatie van de Fisher Exact test uitgevoerd om te onderzoeken of er een statistisch significante relatie is tussen de twee categorische variabelen: het type werkdoel en het overkoepelende thema. Er is gebruikt gemaakt van deze test, omdat een aantal cellen een verwacht aantal van minder dan 5 hadden. Deze statistische gegevens maken het mogelijk om de inhoudelijke patronen die zijn gevonden kwantitatief te ondersteunen.

Voor de Monte Carlo simulatie van de Fisher Exact Test zijn de volgende hypothesen opgesteld:

- H_0 : Er is geen samenhang tussen de typen werkdoelen en de overkoepelende thema's.
- H_a : Er is wel samenhang tussen de typen werkdoelen en de overkoepelende thema's.

De analyses zijn uitgevoerd met SPSS, waarbij gekozen is voor een significantieniveau van $\alpha = 0.05$.

Om te onderzoeken of de tijd dat een organisatie werkt met Programma Perspectief van invloed is op de naleving van de criteria zijn de Chi-kwadraattoets en de T-toets uitgevoerd. De Chi-kwadraattoets is gebruikt om te bepalen of er een significant verschil is tussen de organisaties wat betreft het behalen van alle criteria. Daarnaast is met deze toets ook nagegaan of er significante verschillen zijn tussen de organisaties wat betreft het behalen van alle afzonderlijke criteria. Met de T-toets is onderzocht of het gemiddelde aantal criteria waaraan werkdoelen voldoen significant verschilt tussen de twee organisaties.

Voor de Chi-kwadraattoets waarmee is onderzocht of er een significant verschil is tussen de organisaties in het behalen van alle criteria, zijn de volgende hypothesen opgesteld:

- H_0 : Er is geen verschil tussen de organisaties in het naleven van alle criteria.
- H_a : Er is wel een verschil tussen de organisaties in de naleving van alle criteria.

Voor de Chi-kwadraattoets waarmee is onderzocht of er significante verschillen zijn tussen de organisaties in het behalen van de losse criteria, zijn de volgende hypothesen opgesteld:

- H_0 : Er is geen verschil tussen de organisaties in de naleving van [criteria].
- H_a : Er is wel een verschil tussen de organisaties in de naleving van [criteria].

De analyses zijn uitgevoerd met SPSS, waarbij gekozen is voor een significantieniveau van $\alpha = 0.05$. Voor de criteria waarvoor H_0 is verworpen, is vervolgens de Odds Ratio berekend.

Vervolgens is ook onderzocht of de duur waarmee de organisatie werkt met Programma Perspectief van invloed is op het opstellen van de verschillende typen werkdoelen. Hiervoor is de Chi-kwadraattoets uitgevoerd per type werkdoel. Voor de typen met minimaal één cel die een laag verwacht aantal waarnemingen had (< 5), is gebruik gemaakt van de Fisher

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Exact Test. Wanneer de cellen een lage verwacht aantal waarnemingen heeft, is de exacte toets namelijk betrouwbaarder (Nowacki, 2017).

Voor de Chikwadrattoets/Fisher Exact Test waarmee is onderzocht of er een significant verschil is tussen de organisaties in het behoren tot het type werkdoelen, zijn de volgende hypothesen opgesteld:

- H_0 : Er is geen verschil tussen de organisaties in het behoren tot [type werkdoel].
- H_a : Er is wel een verschil tussen de organisaties in het behoren tot [type werkdoel].

De analyses zijn uitgevoerd met SPSS, waarbij gekozen is voor een significantieniveau van $\alpha = 0.05$. Voor de criteria waarvoor H_0 is verworpen, is vervolgens de Odds Ratio berekend.

Resultaten

Kwaliteit van de formulering van werkdoelen

Om de verschillen tussen werkdoelen die wel en niet voldoen aan de verschillende criteria concreet te maken, bevat Tabel 2 per criterium een voorbeeld van een werkdoel dat hieraan voldoet en een werkdoel dat hier niet aan voldoet. Deze voorbeelden bieden inzicht in de typische verschillen tussen werkdoelen die wel of juist niet aan een criterium voldoen.

Tabel 2

Voorbeelden van werkdoelen die (niet) voldoen aan de criteria

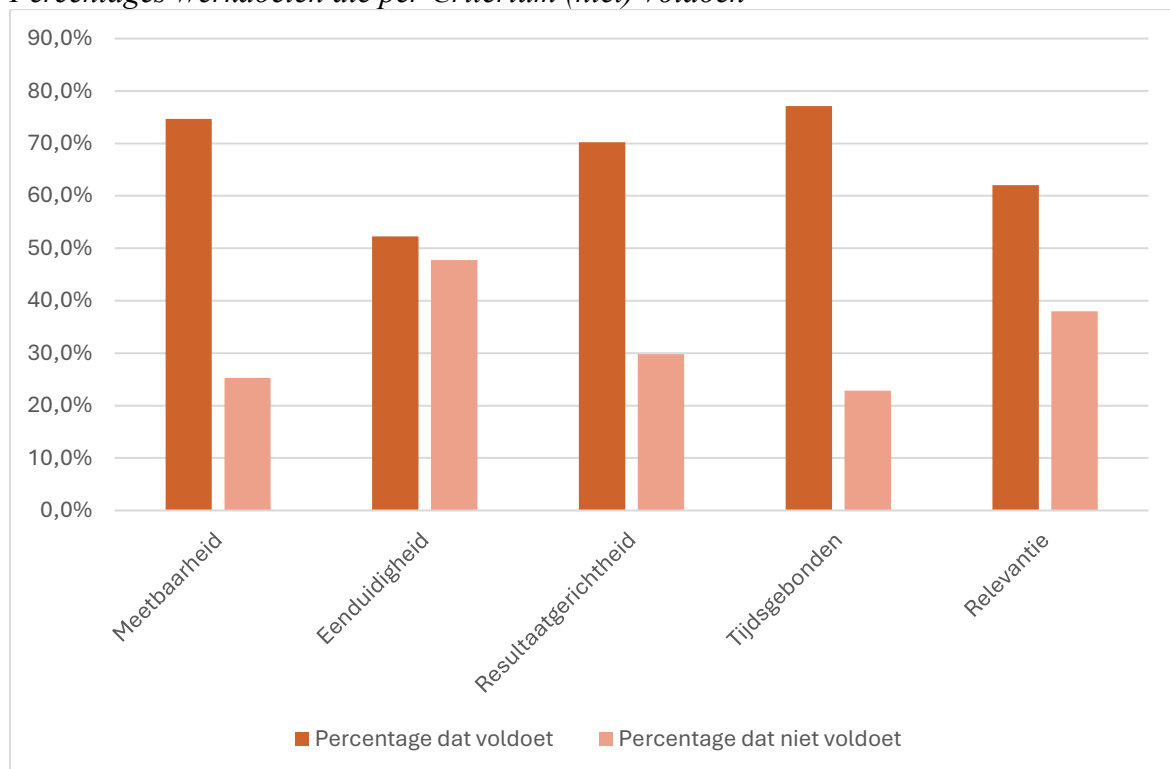
	Voldoet wel	Voldoet niet
Meetbaarheid	J. ruimt zijn ontbijtspullen op.	J. weet wanneer hij mag gaan slapen.
Eenduidigheid	J. P. wordt geactiveerd door voor het eetmoment te spelen met de speelboog.	Na het warme eten ervaart G. H. een prettige overgang van schoenen uit en warme sokken aan.
Resultaatgerichtheid	J. P. krijgt als verwijzen voor waterbed de geruite groene kussen op zijn blad en kernwoord waterbed.	We maken voor J. P. een dagprogramma op dagbesteding.
Tijdsgebonden	J. K. gaat op een voorspelbare manier en zonder wantjes naar Dagbesteding.	J. K. sabbelt niet op zijn handen wanneer hij halve wantjes aan heeft.
Relevantie	Het wekmoment voorspelbaar maken. (Bijbehorende hoofddoel: M. zijn activiteiten zijn voorspelbaar)	J. K. krijgt drinken volgens het handelingsscenario; drinken. (Bijbehorende hoofddoel: J.K. ervaart zijn handen zonder wantjes)

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

In Figuur 3 is per criterium weergegeven welk percentage werkdoelen (niet) voldoet aan dit criterium. Uit dit figuur blijkt dat bij alle vijf de criteria minimaal de helft van de werkdoelen voldoet. Hierbij wordt het criterium eenduidigheid het minst vaak nageleefd (52.2 procent), gevolgd door relevantie (62.0 procent). In de werkdoelen wordt vaker voldaan aan de criteria tijdsgebonden (77.1 procent), meetbaarheid (74.7 procent) en resultaatgerichtheid (70.2 procent).

Figuur 3

Percentages Werkdoelen die per Criterium (niet) Voldoen

Noot. Totaal aantal werkdoelen = 245.

Aansluitend is de Chi-kwadraattoets uitgevoerd om te onderzoeken of er significante verschillen zijn tussen de organisaties wat betreft het behalen van alle afzonderlijke criteria. Voor de criteria *Meetbaarheid*, *Tijdsgebonden* en *Relevantie* kwamen respectievelijk $\chi^2 (1, N = 245) = 1.749$; $p = 0.201$, $\chi^2 (1, N = 245) = 0.208$; $p = 0.648$ en $\chi^2 (1, N = 245) = 2.292$; $p = 0.142$. Met deze waarden wordt H_0 niet verworpen en is er dus geen bewijs voor een significant verschil tussen de organisaties in het behalen van deze criteria. Voor de criteria *Eenduidigheid* en *Resultaatgerichtheid* kwamen respectievelijk $\chi^2 (1, N = 245) = 7.562$; $p = 0.007$ en $\chi^2 (1, N = 245) = 7.044$; $p = 0.008$. Dit betekent dat er een significant verschil is gevonden tussen de organisaties met betrekking tot het voldoen aan deze criteria. Met een betrouwbaarheid van 99.3 procent wordt voor *Eenduidigheid* H_0 verworpen en H_a

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

geaccepteerd en kan worden geconcludeerd dat er een verschil in het voldoen aan dit criterium is tussen de twee organisaties. Voor *Resultaatgerichtheid* geldt hetzelfde met een betrouwbaarheid van 99.2 procent.

Voor de twee criteria waarvoor H_0 is verworpen, is de Odds Ratio (*OR*) voor organisatie (Organisatie A/Organisatie B) berekend met behulp van SPSS. Voor het criterium *Eenduidigheid* blijkt uit de analyse dat de odds op het voldoen aan het criterium bij Organisatie A ongeveer 0.41 keer zo groot te zijn als bij Organisatie B ($OR = 0.407$). Dit wijst erop dat werkdoelen bij Organisatie B aanzienlijk vader voldoen aan het *Eenduidigheid* dan bij Organisatie B. Voor het criterium *Resultaatgerichtheid* blijkt de odds op het voldoen aan het criterium bij Organisatie A ongeveer 2.46 keer zo groot als bij Organisatie B ($OR = 2.458$). Dit houdt in dat de kans op het voldoen aan *Resultaatgerichtheid* juist hoger is bij Organisatie A.

Vervolgens is geanalyseerd in hoeverre werkdoelen aan meerdere criteria tegelijk voldoen. Tabel 3 laat per aantal criteria het bijbehorende percentage werkdoelen zien. In totaal voldoet 17.6 procent van de werkdoelen aan alle vijf de criteria. Een voorbeeld van een werkdoel dat aan alle vijf de criteria voldoet is: *'[Cliënt] luistert naar zijn afspeellijst, met een koptelefoon op, nadat hij de koffie opheeft tot het koffie opruimmoment.'* Het grootste deel van de werkdoelen (31.4 procent) voldoet aan vier criteria, gevolgd door werkdoelen die aan drie criteria voldoen (28.6 procent). Het werkdoel: *'We willen [cliënt] ontspanning aanbieden door J. K. zijn handen te masseren.'*, is hier een voorbeeld van. Dit werkdoel is niet resultaatgericht geformuleerd, maar voldoet wel aan de overige vier criteria.

Tabel 3

Overzicht van de Aantallen en Percentages Werkdoelen dat Voldoet aan de Criteria

	N	%
Het werkdoel voldoet aan nul criteria	4	1.6
Het werkdoel voldoet aan één criterium	11	4.5
Het werkdoel voldoet aan twee criteria	40	16.3
Het werkdoel voldoet aan drie criteria	70	28.6
Het werkdoel voldoet aan vier criteria	77	31.4
Het werkdoel voldoet aan vijf criteria	43	17.6

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

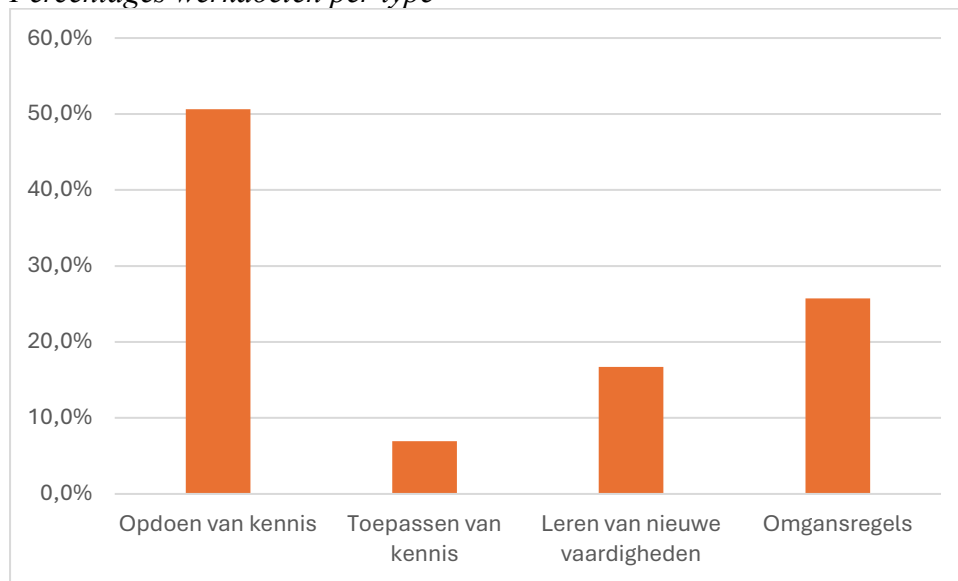
Uit de Chi-kwadraattoets die is uitgevoerd om te onderzoeken of er een significant verschil is tussen de twee organisaties wat betreft het behalen van alle criteria, kwam $X^2(1, N = 245) = 0.063, p = 0.801$. Met deze waarde wordt H_0 niet verworpen, want $p > 0.05$. Er is dus geen bewijs voor een significant verschil in het behalen van alle criteria tussen de organisaties. De verdeling van de categorieën verschilt niet genoeg tussen de groepen om toevallige variatie uit te sluiten. Uit de ongepaarde T-toets bleek het verschil in gemiddeld aantal criteria waaraan werkdoelen voldoen voor Organisatie A ($M = 3.39; SD = 0.909$) en Organisatie B ($M = 3.36; SD = 1.234$) ook niet significant ($t(97.381) = 0.196; p = 0.846$).

Typen werkdoelen

De helft van de werkdoelen (50.5 procent) zijn in dit onderzoek gelabeld met het type *Opdoen van kennis*. Twee voorbeelden van werkdoelen binnen dit type zijn: *'We weten hoe [cliënt] reageert op elektrisch tanden poetsen.'* en *'We weten of we contact kunnen maken met [cliënt] via zijn handen.'* De minste werkdoelen (6.9 procent) vallen onder het type *Toepassen van kennis*, zoals het werkdoel: *'[Cliënt] heeft op zijn nieuwe plek aan tafel overzicht en vertoont hierdoor geen onrust.'* Met de typen *Leren van nieuwe vaardigheden* en *Omgangsregels* zijn respectievelijk 16.7 procent en 25.7 procent van de werkdoelen gelabeld. Het werkdoel: *'[Cliënt] leert dat hij mag gaan ontbijten wanneer hij de bel hoort.'*, behoort bij het type *Leren van nieuwe vaardigheden* en het werkdoel *'[Cliënt] krijgt drinken volgens het handelingsscenario; drinken.'* behoort bij *Omgangsregels*.

In Figuur 4 zijn de percentages werkdoelen per type doel weergegeven in een staafdiagram. Uit de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid kwam een Cohen's Kappa van .697 naar voren, wat duidt op een substantiële overeenkomst.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Figuur 4*Percentages werkdoelen per type*

Noot. Totaal aantal werkdoelen = 245.

Om te onderzoeken of de duur waarmee de organisatie werkt met Programma Perspectief van invloed is op het opstellen van de verschillende typen werkdoelen, is per type werkdoel een chi-kwadraattoets uitgevoerd. Voor de typen *Opdoen van kennis*, *Leren van nieuwe vaardigheden* en *Omgangsregel*, is een significant verschil gevonden tussen de organisaties en is H_0 verworpen. De resultaten per type zijn als volgt: *Opdoen van kennis*: $X^2(1, N = 245) = 16.721$; $p < 0.001$, *Leren van nieuwe vaardigheden*: $X^2(1, N = 245) = 10.374$; $p = 0.001$ en '*Omgangsregels*': $X^2(1, N = 245) = 4.232$; $p = 0.040$. Dit suggereert dat de duur waarmee een organisatie werkt met Programma Perspectief samenhangt met het opstellen van deze typen werkdoelen. Voor het type werkdoel *Toepassen van kennis* is de Fisher's Exact Test uitgevoerd, omdat één van de cellen een verwachte waarde kleiner dan vijf had. De p-waarde van 0.801 is niet significant, wat betekent dat er geen bewijs is voor een verschil tussen de organisaties in het opstellen van werkdoelen binnen dit type.

Voor de typen werkdoelen waarvoor de nulhypothese is verworpen, is de Odds Ratio (OR) berekend voor organisatie (Organisatie A/Organisatie B). Voor het type *Opdoen van kennis* blijkt de odds op het behoren bij dit type bij Organisatie A ongeveer 0.24 keer zo groot te zijn als bij Organisatie B ($OR = 0.243$). Voor het type *Leren van nieuwe vaardigheden* is de odds bij Organisatie A ongeveer 3 keer zo groot als bij Organisatie B ($OR = 3.170$). Een soortgelijk patroon is zichtbaar bij het type *Omgangsregels*. De odds dat een werkdoel tot dit type behoort is bij organisatie A ongeveer twee keer zo groot als bij Organisatie B ($OR = 2.006$). Deze resultaten wijzen erop dat werkdoelen bij Organisatie A vaker gericht zijn op het

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

aanleren van nieuwe vaardigheden en omgangsregels, terwijl bij organisatie B juist vaker werkdoelen worden opgesteld met als doel het opdoen van kennis.

Thematische analyse

Binnen de vier typen werkdoelen zijn op basis van de inhoud 29 verschillende codes ontwikkeld: 10 codes binnen *Opdoen van kennis*, 4 binnen *Toepassen van kennis*, 8 binnen *Leren van nieuwe vaardigheden* en 7 binnen *Omgangsregels*. Het bijbehorende codeboek is opgenomen in Bijlage A. In de vervolgstap zijn de 29 codes thematisch geclusterd op inhoudelijke samenhang, onafhankelijk van de vooraf vastgestelde type werkdoelen. Dit resulteerde in zeven overkoepelende thema's: (1) *Structuur en voorspelbaarheid*, (2) *Gedragsregulatie*, (3) *Zelfstandigheid en regie*, (4) *Gedrag en communicatie begrijpen*, (5) *Verreiken van de dag invulling*, (6) *Lichaamsgericht functioneren* en (7) *Actualiseren van de cliëntinformatie*. Een overzicht van de thema's en de codes die daaronder vallen is weergegeven in de codeboom in Bijlage B. Een overzicht van de thema's en de bijbehorende aantal werkdoelen dat hieronder vallen is weergegeven in Tabel 4. Hierin valt op dat het grootste gedeelte (40 procent) van de werkdoelen behoort bij het thema *Structuur en voorspelbaarheid*. In de onderstaande alinea's wordt per thema een inhoudelijke toelichting gegeven.

Tabel 4

Overzicht van de Thema's en de Bijbehorende Aantallen en Percentages Werkdoelen

Thema	N	Percentage
Structuur en voorspelbaarheid	99	40 procent
Gedragsregulatie	9	4 procent
Zelfstandigheid en regie	17	7 procent
Gedrag en communicatie begrijpen	38	16 procent
Verreiken van de dag invulling	47	19 procent
Lichaamsgericht functioneren	32	13 procent
Actualiseren van cliëntinformatie	3	1 procent

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Structuur en voorspelbaarheid

Het thema *Structuur en voorspelbaarheid* omvat werkdoelen die gericht zijn op het bieden van houvast, routine en duidelijke verwachtingen voor de cliënt. Werkdoelen bij dit thema richten zich op het structureren van activiteiten, overgangen en de dagindeling. Daarnaast betreft dit thema werkdoelen waarin afspraken rondom omgangsvormen worden vastgesteld. Binnen de werkdoelen worden vaak verwijzers ingezet om de voorspelbaarheid te vergroten. Binnen dit thema is daarom het sub-thema *Verwijzers* toegevoegd. In totaal zijn negen codes onder het thema *Structuur en voorspelbaarheid* geplaatst, waarvan drie vallen onder de sub-thema *Verwijzers*. Dit resulteerde in 99 werkdoelen behorende bij dit thema, waarvan 40 onder het sub-thema.

Een voorbeeld van een werkdoel binnen dit thema is: *‘Het douchemoment is voorspelbaar voor [cliënt] door eenduidige begeleidingsstijl’*. Dit doel valt onder de code *Structureren van activiteiten* en laat zien dat routine wordt ingezet om terugkerende activiteiten voorspelbaar te maken voor de cliënt. Een ander voorbeeld binnen dit thema is: *‘We gaan alle middagen een rondje wandelen met [cliënt]’*, welke is gecodeerd met *Structureren van dagindeling*. Ook binnen dit werkdoel staat het aanbrengen van een voorspelbaarheid centraal. Een voorbeeld van een werkdoel binnen het sub-thema *Verwijzers* is: *‘We weten of het voor [cliënt] voorspelbaar is dat hij gaat fietsen, door hem een fietsbel aan te bieden.’*. Dit werkdoel onderzoekt of de cliënt voldoende is voorbereid op de activiteit, waardoor ook dit werkdoel goed past onder het thema.

Gedragregulatie

Het thema *Gedragregulatie* is gericht op het verminderen van ongewenst gedrag. Er zijn twee codes die behoren bij dit thema met in totaal negen werkdoelen. Binnen de werkdoelen wordt beoogd om de afname van gedrag direct (door gedragsbeheersing) of indirect (door het toevoegen van een activiteit) te bereiken. Een voorbeeld van een werkdoel binnen dit thema is: *‘Tijdens het middageten verleggen we de aandacht en focus van [cliënt] door een aquarium met lampjes voor haar neer te zetten zodat ze geen hinder heeft van het geluid "uh uh" wat een mede cliënt maakt en waar ze zich aan irriteert zodat ze geen spanning opbouwt en rustig kan eten.’*. Dit werkdoel laat zien hoe een activiteit wordt ingezet om ander gedrag te verminderen. In het voorbeeld: *‘[cliënt] leert om tijdens het lopen niet op haar rollator te gaan zitten’*, wordt geen alternatieve activiteit ingezet om het ongewenste gedrag te laten verminderen.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Zelfstandigheid en regie

De werkdoelen en codes behorende bij het thema *Zelfstandigheid en regie* richten zich op het vergroten van de autonomie. Er zijn vijf codes die vallen onder dit thema, met gezamenlijk 17 werkdoelen. Deze werkdoelen richten zich op het vergroten van de autonomie door het aanleren van vaardigheden die betrekking hebben op persoonlijke verzorging, het klaarzetten- en het opruimen van dagelijkse activiteiten. Daarnaast hebben de werkdoelen betrekking op het maken van keuzes. Een voorbeeld van een werkdoel dat behoort bij dit thema is: *'[cliënt] maakt samen met begeleiding zijn lunch klaar'*. Dit werkdoel is gecodeerd met *Verzorging en voeding* en richt zich op het aanleren van een vaardigheid rondom de persoonlijke verzorging, om zo de zelfstandigheid van de cliënt te vergroten. Een voorbeeld van een werkdoel gecodeerd met *Vergroten van regie door keuzemogelijkheid* is: *'[Cliënt] kan tussen de middag kiezen waar hij muziek wil luisteren (keuken of slaapkamer).'*. Dit werkdoel vergroot de autonomie door de cliënt een keuzemogelijkheid te geven.

Gedrag en communicatie begrijpen

De codes die behoren bij het thema *Gedrag en communicatie begrijpen* zijn: *Communicatie en signalen*, *Herkennen en begrijpen van gedrag* en *Inzicht in effect van verandering*. Overkoepelend gaan de 38 werkdoelen over het begrijpen van wat, en hoe de cliënt communiceert. Een voorbeeld van een werkdoel behorende bij *Communicatie en signalen* is: *'We weten of [cliënt] duidelijke signaleren geeft als hij niet meer wil eten.'*. Een voorbeeld van een werkdoel behorende bij *Herkennen en begrijpen van gedrag* is: *'Door middel van filmen willen we weten wat de betekenis van verschillende vorm van sputteren en het sabbelen op zijn handen komen te weten.'*. Deze voorbeelden laten zien dat beide passen onder het overkoepelende thema, aangezien beide gaan over signalen die door de cliënt worden gegeven. Tegelijkertijd maken de voorbeelden ook het verschil in focus zien: waar het bij *Communicatie en signalen* gaat over het herkennen van de manier waarop de cliënt communiceert, ligt de focus bij *Herkennen en begrijpen van gedrag* op het achterhalen van de betekenis of functie van gedragspatronen.

De werkdoelen behorende bij de code *Inzicht in effect van verandering* hebben, net als de bovengenoemde codes, betrekking tot signalen die door de cliënt worden gegeven. De nuance die deze code hierbij heeft, is dat de focus ligt op de signalen die worden gegeven naar aanleiding van een verandering. Een voorbeeld van een werkdoel dat met deze code is gecodeerd is: *'Wat verteld J. P. ons de komende 2 weken over de overgang naar de tijdelijke woonlocatie.'*

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Verreiken van de dag invulling

Het thema *Verreiken van de dag invulling* omvat werkdoelen die zich richten op het verrijken van het dagelijks leven van de cliënt, door middel van activiteiten, zintuigelijke ervaringen en ontspanning. Binnen dit thema zijn vijf verschillende codes, die gezamenlijk betrekking hebben op 47 werkdoelen. Hoewel deze werkdoelen een gedeeld doel hebben – het bevorderen van de invulling van de dag – verschillen ze onderling in focus en aanpak. Een belangrijk onderscheid ligt in de aard van de beoogde activiteit: sommige werkdoelen zijn gericht op het activeren van de cliënt, terwijl anderen zich juist richten op ontspanning. In het werkdoel: *‘[cliënt] wordt geactiveerd door voor het eetmoment te spelen met de speelboog.’*, wordt de cliënt bijvoorbeeld bewust geactiveerd. Daarnaast varieert de intentie van het werkdoel: in sommige gevallen wordt onderzocht hoe de cliënt reageert op bepaalde activiteiten of prikkels, om beter te kunnen afstemmen op diens behoeften. Dit is bijvoorbeeld van toepassing in het volgende werkdoel: *‘We weten of [cliënt] uitgedaagd word een voorwerp van de tafel te pakken als wij er iets neerleggen.’*. In andere gevallen ligt de nadruk op het daadwerkelijk aanbieden van passende activiteiten of het stimuleren van zintuigelijke ervaringen.

Lichaamsgericht functioneren

De 32 werkdoelen die behoren bij het thema *Lichaamsgericht functioneren* zijn verdeeld over 4 codes. Deze codes zijn gericht op lichamelijke gezondheid en mobiliteit. Een voorbeeld van een werkdoel dat is gecodeerd met *Gezondheid* is: *‘We weten of [cliënt] na het eten hoest of niest.’*. Een voorbeeld van een werkdoel dat is gecodeerd met *Fysieke aanpassingen en hulpmiddelen* is: *‘[Cliënt] is beter ontspannen na het veranderen van de orthese opbouw.’*. De werkdoelen binnen dit thema variëren van observerende doelen, gericht op het signaleren van lichamelijke reacties, tot meer handelingsgerichte doelen, zoals het inzetten van hulpmiddelen of fysieke aanpassingen om het lichamelijk functioneren van de cliënt te optimaliseren.

Actualiseren van cliëntinformatie

De code *Actualiseren van cliëntinformatie* past niet bij één van de andere thema's en vormt daarom zijn eigen thema. De drie werkdoelen behorende bij dit thema/code controleren of bekende informatie over de cliënt nog actueel en kloppend is. Het werkdoel: *‘We willen weten of [cliënt] zijn handelingsschema van wandelen nog accuraat is.’* is één van de drie werkdoelen die behoort bij dit thema.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Relaties tussen thema's en typen werkdoelen

Om te onderzoeken of er samenhang is tussen de verschillende typen werkdoelen en thema's binnen de werkdoelen, is de Monte Carlo-simulatie van de Fisher's Exact Test uitgevoerd. De bijbehorende p-waarde (< 0.001) duidt op een statistisch significant verschil, wat suggereert dat bepaalde thema's vaker voorkomen binnen specifieke typen werkdoelen.

In Tabel 5 zijn deze inhoudelijke verschillen binnen de typen werkdoelen schematisch weergegeven. Hierin komt naar voren dat het type *Omgangsregels* grote overlap heeft met het thema *Structuur en voorspelbaarheid*: 89 procent van de werkdoelen van dit type zijn gecodeerd met dit thema. Binnen het type *Leren van nieuwe vaardigheden* zijn de thema's *Zelfstandigheid en regie* (39 procent) en *Structuur en voorspelbaarheid* (29 procent) dominant. Werkdoelen binnen het type *Toepassen van kennis* zijn verdeeld over meerdere thema's, met hoge frequenties binnen: *Gedragsregulatie* (29 procent), *Verreiken van de dag invulling* (29 procent) en *Lichaamsgericht functioneren* (24 procent). Binnen het type *Opdoen van kennis* is er ook sprake van een grotere verdeeldheid. Het grootste aandeel van de werkdoelen van dit type zijn gericht op: *Structuur en voorspelbaarheid* (23 procent), *Gedrag en communicatie begrijpen* (31 procent), *Verreiken van de dag invulling* (24 procent) en *Lichaamsgericht functioneren* (20 procent).

Tabel 5

Verdeling van Thema's per Type Werkdoel

	Opdoen van kennis	Toepassen van kennis	Leren van nieuwe vaardigheden	Omgangsregels
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Structuur en voorspelbaarheid	28 (22.6)	3 (17.6)	12 (29.3)	56 (88.9)
Gedragsregulatie	0 (0)	5 (29.4)	4 (9.8)	0 (0)
Zelfstandigheid en regie	0 (0)	0 (0)	16 (39.0)	1 (1.6)
Gedrag en communicatie begrijpen	38 (30.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Verreiken van de dag invulling	30 (24.2)	5 (29.4)	6 (14.6)	6 (9.5)
Lichaamsgericht functioneren	25 (20.2)	4 (23.5)	3 (7.3)	0 (0)
Actualiseren van cliëntinformatie	3 (2.4)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Totaal	124 (100)	17 (99.9)	41 (100)	63 (100)

Conclusie

Het doel van dit onderzoek was het beoordelen in hoeverre de werkdoelen binnen Programma Perspectief voldoen aan de kwaliteitseisen van de methode en het in kaart brengen van de type werkdoelen en terugkerende thema's die binnen de werkdoelen aanwezig zijn.

Over het algemeen voldoen de werkdoelen redelijk goed aan de kwaliteitseisen: het merendeel voldoet aan drie of vier van de vijf criteria. Toch voldoet slecht een klein deel aan alle criteria, waardoor volledige consistentie nog ontbreekt. Dit wijst erop dat begeleiders de richtlijnen van de methodiek vaak toepassen, maar dat er nog ruimte is voor verbetering om alle werkdoelen volledig aan de kwaliteitseisen te laten voldoen.

Er is een vergelijkbaar overkoepelend kwaliteitsniveau gevonden bij organisaties die kort- en organisaties die lang werken met de methode, maar voor twee afzonderlijke criteria zijn verschillen zichtbaar. Langdurige toepassing van de methode lijkt samen te hangen met meer eenduidigheid en kortdurende toepassing resulteert in meer resultaatgerichtheid. Dit suggereert dat ervaring met de methode een rol speelt bij specifieke aspecten van kwaliteit, maar niet per se bij de algemene kwaliteit van de werkdoelen.

Verder laat het onderzoek zien dat de helft van de werkdoelen betrekking heeft op het type *Opdoen van kennis*. De nadruk op dit type werkdoelen lijkt sterker binnen organisaties die lang werken met Programma Perspectief, terwijl binnen organisaties die kort werken met Programma Perspectief een bredere spreiding hebben over alle vier de typen.

Tot slot blijkt dat werkdoelen vooral gericht zijn op het thema *Structuur en voorspelbaarheid*, waarbij verwijzers vaak worden ingezet als hulpmiddel. Opvallend is dat werkdoelen van het type *Omgangsregels* in veel gevallen betrekking hebben op dit thema. Binnen het type *Opdoen van kennis* daarentegen, komen juist veel verschillende thema's terug. Dit laat zien dat werkdoelen binnen dit type breed worden ingezet om inzicht te verkrijgen in uiteenlopende aspecten van het functioneren van de cliënt.

Samenvattend is het voor alle organisaties van belang om aandacht te besteden aan de kwaliteit van de werkdoelen. Voor organisaties die langdurig met Programma Perspectief werken, is het daarnaast belangrijk dat de variatie van de typen werkdoelen expliciet aandacht krijgen. Aandacht voor deze verbeterpunten kan bijdragen aan een sterkere borging van Programma Perspectief. Daarmee kan het hoofddoel van de methodiek – het versterken van de persoonlijke autonomie van de cliënt – beter worden gerealiseerd.

Discussie

De bevinding dat het merendeel van de werkdoelen betrekking heeft op het type *Opdoen van kennis*, komt overeen met eerdere studies van van der Putten et al. (2009) en Vlaskamp & van der Putten (2009). Het huidige onderzoek bevestigt dat er een sterke nadruk ligt op het opdoen van kennis over de functionele mogelijkheden van de persoon met (Z)EMVB. Waar in de eerdere studies werkdoelen werden geanalyseerd die binnen een relatief korte periode waren opgesteld (1-28 maand en 2 jaar), is in het huidige onderzoek gekeken naar werkdoelen die over een periode van ruim 5 jaar zijn opgesteld. De bevindingen suggereren daarmee dat de beperkte variatie in typen werkdoelen geen momentopname betreft, maar mogelijk een structureel patroon weerspiegelt. Opvallend is echter dat het aandeel werkdoelen binnen deze categorie is afgenomen: van ongeveer 70 procent in de eerdere onderzoeken naar 50,5 procent in de huidige studie. Deze daling lijkt samen te hangen met verschillen tussen de deelnemende organisaties. Uit het huidige onderzoek blijkt dat binnen de organisatie die meer dan tien jaar werkt met Programma Perspectief, de kans op een werkdoel binnen het type *Opdoen van kennis* ongeveer vier keer groter is dan bij de organisatie die de interventie één tot twee jaar toepast.

Van der Putten et al. (2009) analyseerden werkdoelen afkomstig uit meerdere organisaties die tien jaar werkten met Programma Perspectief. Dit wijst erop dat binnen organisaties die lang werken met Programma Perspectief geen verandering is gevonden in het type werkdoelen dat wordt opgesteld; net als in 2009 behoort het merendeel van de werkdoelen bij het type *Opdoen van kennis*. Binnen het onderzoek van Vlaskamp & van der Putten (2009) zijn werkdoelen van één organisatie die ca. twee jaar werkte met Programma Perspectief geanalyseerd. Dit suggereert dat organisaties die recenter met Programma Perspectief zijn gestart, door de jaren heen een bredere focus in hun werkdoelen zijn gaan hanteren.

Het verschil tussen organisaties die lang werken met Programma Perspectief en organisaties die kort werken met de interventie, kan erop duiden dat de initiële implementatie van Programma Perspectief doorgaans succesvol verloopt, maar dat het behouden van interventiegetrouwheid op de lange termijn uitdagender is. Dit sluit aan bij bevindingen uit de literatuur, waarin het borgen van hoge interventiegetrouwheid over tijd als een bekend knelpunt wordt beschreven (Stirman et al., 2012). Shelton et al. (2018) onderscheiden hierbij vijf beïnvloedende domeinen: factoren van buitenaf (zoals politiek en financiering), organisatorische factoren (zoals personeel en cultuur), uitvoeringsprocessen (zoals training en supervisie), kenmerken van de interventie en kenmerken van de uitvoerder. Een andere

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

mogelijke verklaring is dat de training bij deze organisaties vaak nog recenter is afgerond, waardoor de interventiegetrouwheid mogelijk tijdelijk hoger is.

Dat werkdoelen vooral ingaan op structuur en voorspelbaarheid kan positief zijn, omdat dit aansluit bij de behoefte van mensen met een verstandelijke beperking aan voorspelbare omgevingen (Lokman et al., 2024). Tegelijkertijd kan dit er ook op wijzen dat er binnen de werkdoelen relatief weinig aandacht is voor andere belangrijke thema's. Zo wordt in de literatuur het uitoefenen van invloed op de omgeving en het ondernemen van (bewegings)activiteiten in verband gebracht met een betere kwaliteit van leven (Jones et al., 2007; Nieuwenhuijse et al., 2022; Petry et al., 2009). Dit benadrukt het belang van werkdoelen die zich richten op deze thema's. Hoewel de thema's *Zelfstandigheid en regie* en *Verreiken van de daginvulling* in de data naar voren kwamen, gebeurde dit niet in dezelfde mate als bij structuur en voorspelbaarheid.

De bevindingen van dit onderzoek moeten gezien worden in het licht van een aantal methodologische beperkingen. Allereerst is er in deze studie gebruik gemaakt van secundaire data, waardoor informatie ontbrak over de mate waarin de werkdoelen op de cliënt zijn afgestemd. Dit betekent dat het onderzoek geen volledig beeld kan geven van de naleven van alle aspecten van de richtlijnen voor het formuleren van werkdoelen. Tegelijkertijd vormt het gebruik van secundaire data ook een voordeel. Volgens Maes et al. (2020) zijn er veel methodologische uitdagingen bij het doen van onderzoek bij deze doelgroep. Doordat de prevalentiecijfers laag zijn en het aantal organisaties dat hulp biedt aan deze doelgroep beperkt, worden vaak dezelfde organisaties overvraagd (Maes et al., 2020). Door het gebruik van bestaande data is de praktijk niet onnodig belast.

Een tweede methodologische beperking betreft de selectie van de dossiers. De gebruikte dossiers in dit onderzoek zijn gekozen op basis van de inclusiecriteria, waarna alle dossiers die daaraan voldeden gebruikt zijn. Er is hierbij geen steekproef getrokken. Hoewel dit een pragmatische keuze was gezien de beschikbare data, betekent het ontbreken van een aselechte steekproef dat de resultaten voorzichtig geïnterpreteerd moeten worden. De bevindingen zijn mogelijk niet direct generaliseerbaar naar alle cliëntdossiers binnen de betreffende organisaties of de bredere populatie (Z)EMVB-cliënten (Stratton, 2023).

Gezien het ontbreken van verandering in het aandeel werkdoelen dat zich richt op het opdoen van kennis binnen organisaties die langdurig werken met Programma Perspectief, is nader onderzoek nodig naar de factoren die de duurzaamheid van interventiegetrouwheid beïnvloeden. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van gevalideerde instrumenten zoals de *Sustained Implementation Support Scale* of de *Program Sustainability Assessment Tool*

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

(Hodge et al., 2016; Luke et al., 2014). Voor de laatstgenoemde bestaat tevens een bijbehorend actieplan om vastgestelde zwakke punten gericht aan te pakken (Calhoun et al., 2014). Door in te zetten op het versterken van duurzame interventiegetrouwheid, kan Programma Perspectief effectiever worden benut, wat op termijn bijdraagt aan de activatie en de autonomie van mensen met (Z)EMVB.

Daarnaast kan het waardevol zijn om bij organisaties die al langer werken met Programma Perspectief opfriscursussen aan te bieden. Hiermee kan nieuw personeel worden ingewerkt en kunnen ervaren medewerkers reflecteren op hun toepassing van de methode. Het expliciet betrekken van de verschillende thema's binnen de werkdoelen kan hierin een waardevolle aanvulling zijn.

Literatuurlijst

- Borrelli, B. (2011). The assessment, monitoring, and enhancement of treatment fidelity in public health clinical trials. *Journal Of Public Health Dentistry*.
<https://doi.org/10.1111/j.1752-7325.2011.00233.x>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis: A Practical Guide*. SAGE.
- Buntinx, W. H. E., & Schalock, R. L. (2010). Models of Disability, Quality of Life, and Individualized Supports: Implications for Professional Practice in Intellectual Disability. *Journal Of Policy And Practice in Intellectual Disabilities*, 7(4), 283–294.
<https://doi.org/10.1111/j.1741-1130.2010.00278.x>
- Calhoun, A., Mainor, A., Moreland-Russell, S., Maier, R. C., Brossart, L., & Luke, D. A. (2014). Using the Program Sustainability Assessment Tool to Assess and Plan for Sustainability. *Preventing Chronic Disease*, 11. <https://doi.org/10.5888/pcd11.130185>
- Chandra, Y., & Shang, L. (2019). Inductive Coding. In *Qualitative Research Using R: A Systematic Approach* (pp. 91–106). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-13-3170-1_8
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal Of Positive Psychology*, 12(3), 297–298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- De Bruijn, J., & Twint, B. (Eds.). (2019). *Handboek verstandelijke beperking: Vijfentwintig succesvolle methoden* (2de editie). Boom.
- De Bruijn, J., & Twint, B. (2019). Ondersteuningsmethoden in de zorg aan mensen met een (verstandelijke) beperking. In *Handboek verstandelijke beperking* (2de editie). Boom.
- De Jong, W., Poppes, P., Jansen, S. L. G., & Van Der Putten, A. (2022). Een analyse van de ervaren problemen in de ondersteuning van mensen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. *NTZ: Nederlands Tijdschrift Voor de Zorg Aan Mensen met een Verstandelijke Beperking*, 48(2), 62–71.
- Fixsen, D. L., Blase, K. A., Naoom, S. F., & Wallace, F. (2009). Core Implementation components. *Research On Social Work Practice*, 19(5), 531–540.
<https://doi.org/10.1177/1049731509335549>
- Gibbs, G. R. (2018). Thematic Coding and Categorizing. In *Analyzing qualitative data* (2de editie, pp. 53–74). SAGE Publications Ltd.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

- Hendrikse, B., & Koedoot, P. (2019). Vijf mentale slijpstenen voor professionals bij methodisch werken. In *Handboek verstandelijke beperking* (2de editie). Boom.
- Hodge, L. M., Turner, K. M. T., Sanders, M. R., & Filus, A. (2016). Sustained Implementation Support Scale: Validation of a Measure of Program Characteristics and Workplace Functioning for Sustained Program Implementation. *The Journal Of Behavioral Health Services & Research*, 44(3), 442–464. <https://doi.org/10.1007/s11414-016-9505-z>
- Horn, E., & Kang, J. (2012). Supporting Young Children With Multiple Disabilities: What Do We Know and What Do We Still Need To Learn? *Topics in Early Childhood Special Education*, 31(4), 241–248. <https://doi-org.proxyub.rug.nl/10.1177/0271121411426487>
- Jansen, S. L. G., Van Der Putten, A. A. J., & Vlaskamp, C. (2012). What parents find important in the support of a child with profound intellectual and multiple disabilities. *Child: Care, Health And Development*, 39(3), 305–459. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2012.01381.x>
- Jones, M. C., Walley, R. M., Leech, A., Paterson, M., Common, S., & Metcalf, C. (2007). Behavioral and Psychosocial Outcomes of a 16-Week Rebound Therapy-Based Exercise Program for People With Profound Intellectual Disabilities. *Journal Of Policy And Practice in Intellectual Disabilities*, 4(2), 111–119. <https://doi.org/10.1111/j.1741-1130.2007.00108.x>
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The Measurement of Observer Agreement for Categorical Data. *Biometrics*, 33(1), 159. <https://doi.org/10.2307/2529310>
- Lokman, S., Bal, R., Didden, R., & Embregts, P. J. (2024). Factors affecting the feelings of safety among individuals with mild intellectual disabilities and severe challenging behaviour in residential care: A qualitative study of professional and service users' perspectives. *Journal Of Intellectual Disabilities*. <https://doi.org/10.1177/17446295241246569>
- Luke, D. A., Calhoun, A., Robichaux, C. B., Elliott, M. B., & Moreland-Russell, S. (2014). The Program Sustainability Assessment Tool: A New Instrument for Public Health Programs. *Preventing Chronic Disease*, 11. <https://doi.org/10.5888/pcd11.130184>
- Maes, B., Nijs, S., Vandesande, S., Van Keer, I., Arthur-Kelly, M., Dind, J., Goldbart, J., Petitpierre, G., & Van Der Putten, A. (2020). Looking back, looking forward: Methodological challenges and future directions in research on persons with profound intellectual and multiple disabilities. *Journal Of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 34(1), 250–262. <https://doi.org/10.1111/jar.12803>

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

- Nakken, H., & Vlaskamp, C. (2007). A need for a taxonomy for profound intellectual and multiple disabilities. *Journal Of Policy And Practice in Intellectual Disabilities*, 4(2), 83–87.
- Nieuwenhuijse, A. M., Willems, D. L., Van Goudoever, J. B., & Olsman, E. (2022). The Perspectives of Professional Caregivers on Quality of Life of Persons with Profoundintellectual and Multiple Disabilities:A Qualitative Study. *International Journal Of Developmental Disabilities*, 68(2), 190–197.
<https://doi.org/10.1080/20473869.2020.1737469>
- Nowacki, A. (2017). Chi-Square and Fisher’s exact tests. *Cleveland Clinic Journal Of Medicine*, 84(2), 20–25. <https://doi.org/10.3949/ccjm.84.s2.04>
- Petry, K., Maes, B., & Vlaskamp, C. (2009). Measuring the quality of life of people with profound multiple disabilities using the QOL-PMD: First results. *Research in Developmental Disabilities*, 30(6), 1394–1405. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2009.06.007>
- Poppes, P., Van Der Putten, A., & Vlaskamp, C. (2019). *Programma Perspectief: voor avontuurlijke zorgprofessionals* (1ste editie). Academische Werkplaats EMB.
- Pyett, P. M. (2003). Validation of Qualitative Research in the “Real World”. *Qualitative Health Research*, 13(8), 1170–1179. <https://doi.org/10.1177/1049732303255686>
- Saldaña, J. (2021). Fundamental coding methods and techniques. In *The Coding Manual for Qualitative Researchers* (4de editie). SAGE Publications Ltd.
- Sanetti, L. M. H., & Luh, H. (2019). Fidelity of Implementation in the Field of Learning Disabilities. *Learning Disability Quarterly*, 42(4), 204–216. <https://doi.org/10.1177/0731948719851514>
- Shelton, R. C., Rhoades Cooper, B., & Wiltsey Stirman, S. (2018). The sustainability of Evidence-Based Interventions and Practices in public health and health care. *Annual Review Of Public Health*, 39. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-040617-014731>
- Stirman, S. W., Kimberly, J., Cook, N., Calloway, A., Castro, F., & Charns, M. (2012). The Sustainability of New Programs and Innovations: A review of the empirical literature and recommendations for future research. *Implementation Science*, 7(17).
<https://doi.org/10.1186/1748-5908-7-17>
- Stratton, S. J. (2023). Population Sampling: Probability and Non-Probability Techniques. *Prehospital And Disaster Medicine*, 38(2), 147–148. <https://doi.org/10.1017/s1049023x23000304>

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

- Tadema, A., Vlaskamp, C., & Ruijsenaars, A. (2008). Implementation of a Programme for Students with Profound Intellectual and Multiple Disabilities in Schools: Three Case Studies. *Education And Training in Developmental Disabilities*, 43(4), 529–540. <https://eric.ed.gov/?id=EJ819944>
- Van Der Putten, A., Bossink, L., Frans, N., Houwen, S., & Vlaskamp, C. (2017a). Motor activation in people with profound intellectual and multiple disabilities in daily practice. *Journal Of Intellectual & Developmental Disability*, 42(1), 1–11. <https://doi.org/10.3109/13668250.2016.1181259>
- Van Der Putten, A. A. J., Vlaskamp, C., Luijckx, J., & Poppes, P. (2017b). *Kinderen en volwassenen met zeer ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen: tijd voor een nieuw perspectief*. Rijkuniversiteit Groningen, Gedrags- en Maatschappij Wetenschappen, Afdeling Orthopedagogiek. <https://www.zevmb.nl/files/position-paper.pdf>
- Van Der Putten, A., Vlaskamp, C., & Poppes, P. (2009). The Content of Support of Persons with Profound Intellectual and Multiple Disabilities: An Analysis of the Number and Content of Goals in the Educational Programmes. *Journal Of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 22(4), 391–394. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3148.2008.00469.x>
- Van Timmeren, E. A., Van Der Putten, A. A. J., Van Schrojenstein Lantman-de Valk, H. M. J., Van Der Schans, C. P., & Waninge, A. (2016). Prevalence of reported physical health problems in people with severe or profound intellectual and motor disabilities: a cross-sectional study of medical records and care plans. *Journal Of Intellectual Disability Research*, 60(11), 1109–1118. <https://doi.org/10.1111/jir.12298>
- Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, 13 december 2006, <https://wetten.overheid.nl/BWBV0004045/2016-07-14>
- Verhoeven, N. (2020). *Thematische analyse: Patronen vinden bij kwalitatief onderzoek*. Boom.
- Vlaskamp, C. (1993). *Een kwestie van perspectief: Methodieontwikkeling in de zorg voor ernstig meervoudig gehandicapten*. Rijksuniversiteit Groningen.
- Vlaskamp, C. (2019). Het programma Perspectief (Methode Vlaskamp): Een opvoedings-/ondersteuningsprogramma voor personen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. In *Handboek verstandelijke beperking* (2de editie). Boom.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

- Vlaskamp, C. (2020). Personen met ernstige meervoudige beperkingen: een doelgroep afbakening. In *Ondersteuning van mensen met ernstige meervoudige beperkingen*. Acco.
- Vlaskamp, Poppes, & Van Der Putten. (2015). Databank interventies langdurende zorg: beschrijving *Opvoedings-/ondersteuningsprogramma voor mensen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen*. Utrecht: Vilans.
- Vlaskamp, C., Poppes, P., & Zijlstra, R. (2005). *Een programma van jezelf: Een opvoedingsprogramma voor kinderen met zeer ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen*. Koninklijke van Gorcum.
- Vlaskamp, C., & Van Der Putten, A. (2009). Focus on interaction: The use of an Individualized Support Program for persons with profound intellectual and multiple disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 30(5), 873–883.
<https://doi.org/10.1016/j.ridd.2008.12.005>
- Wiltsey-Stirman, S., Kimberly, J., Cook, N., Calloway, A., Castro, F., & Charns, M. (2012). The Sustainability of New Programs and Innovations: A review of the empirical literature and recommendations for future research. *Implementation Science*, 7(17).
<https://doi.org/10.1186/1748-5908-7-17>
- Winkelaar, P. (2004). Methodiek. In *Methodisch werken* (4de editie). de Tijdstroom.

Bijlage A**Codeboek thematische analyse**

Deze bijlage bevat vijf tabellen. In Tabel A1 tot en met Tabel A4 zijn alle gebruikte codes per type werkdoel weergegeven. In Tabel A5 staan de definities van alle overkoepelende thema's die gevonden zijn in de data.

Tabel A1

Codeboek van alle Codes Gebruikt bij de Werkdoelen Behorende bij Type 1: Opdoen van Kennis

Codenaam	Definitie
Omgangsregels	Het werkdoel richt zich op (het onderzoeken van) vaste afspraken over hoe begeleiders omgaan met de cliënt in specifieke situaties.
Inzicht in effect van verandering	Het werkdoel onderzoekt hoe de cliënt veranderingen ervaart of daarop reageert (bijvoorbeeld een andere woning, eten op een andere plek of slapen op een ander matras).
Inzicht in reactie op activiteiten of stimuli	Het werkdoel onderzoekt hoe de cliënt reageert op specifieke activiteiten of prikkels (zoals geluiden, geuren of aanrakingen).
Motorisch functioneren	Het werkdoel richt zich op observatie of verbetering van het lichamelijk/motorisch functioneren van de cliënt (bijvoorbeeld mobiliteit, balans, spierkracht).
Actualiseren van cliëntinformatie	Het werkdoel controleert of bekende informatie over de cliënt nog actueel en kloppend is.
Communicatie en signalen	Het werkdoel richt zich op het in kaart brengen hoe de cliënt communiceert en op het begrijpen van wat de cliënt met zijn/haar signalen probeert aan te geven.
Inzicht in dagprogramma	Het werkdoel heeft betrekking op hoe de inhoud van het dagprogramma en/of hoe het programma eventueel aangepast kan worden.
Verwijzer en voorbereiding op overgangen	Het werkdoel onderzoekt of de cliënt voldoende is voorbereid op een bepaalde activiteit/overgang en/of een verwijzer door de cliënt wordt gekoppeld aan een bepaalde activiteit.
Gezondheid	Het werkdoel heeft betrekking op de gezondheid van de cliënt, zoals medicatie-effecten en voeding.
Herkennen en begrijpen van gedrag	Het werkdoel onderzoekt gedragspatronen: waarom laat de cliënt bepaald gedrag zien, in welke situaties en met welke frequentie.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Tabel A2

Codeboek van alle Codes Gebruikt bij de Werkdoelen Behorende bij Type 2: Toepassen van Kennis

Codenaam	Definitie
Gedragbeheersing door activiteit	Het werkdoel heeft betrekking tot het toevoegen van een specifieke activiteit om ander ongewenst gedrag te voorkomen of te verminderen.
Fysieke aanpassingen en hulpmiddelen	Het werkdoel is gericht op het bevorderen van het welzijn van de cliënt door het aanpassen van zijn/haar fysieke omgeving of door het gebruik van hulpmiddelen.
Eenduidige omgang en structuren	Het werkdoel heeft betrekking op vastgestelde manieren van interactie of aanpak bij specifieke situaties om rust en voorspelbaarheid voor de cliënt te waarborgen.
Activiteiten ter ontspanning of dag invulling	Het werkdoel richt zich op het aanbieden van activiteiten die gericht zijn op ontspanning of het verrijken van de dag invulling van de cliënt.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Tabel A3

Codeboek van alle Codes Gebruikt bij de Werkdoelen Behorende bij Type 3: Leren van Nieuwe Vaardigheden

Codenaam	Definitie
Vorbereiden en opruimen van materialen	Het werkdoel richt zich op het zelfstandig klaarzetten, opruimen en schoonmaken van benodigde spullen voor en na dagelijkse activiteiten (zoals eten en spel).
Herkennen en opvolgen van verwijzers	Het werkdoel richt zich op het herkennen van verwijzers en het weten dat er een handeling of activiteit gestart mag worden na het ontvangen van een verwijzer.
Verzorging en voeding	Het werkdoel richt zich op het uitvoeren van vaardigheden rondom persoonlijke verzorging en eten.
Beweging	Het werkdoel richt zich op het aanleren of verbeteren van motorische vaardigheden.
Keuze maken	Het werkdoel richt zich op het ondersteunen van de cliënt in het zelfstandig maken van keuzes.
Reageren op en ervaren van stimuli	Het werkdoel richt zich op het laten ervaren van en reageren op specifieke prikkels, zoals geluiden en tastprikkel.
Afleren van gedrag	Het werkdoel richt zich op het verminderen of stoppen van bestaand gedrag.
Zelfstandigheid vergroten	Het werkdoel richt zich op het zelfstandig uitvoeren van handelingen in spel.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Tabel A4*Codeboek van alle Codes Gebruikt bij de Werkdoelen Behorende bij Type 4: Omgangsregels*

Codenaam	Definitie
Structureren van activiteiten	Het werkdoel richt zich op het voorspelbaar maken van terugkerende activiteiten, waarbij het op een eenduidige manier aanbieden van deze activiteiten centraal staat. Deze activiteiten kunnen betrekking hebben op spel en ontspanning, maar ook op de ADL.
Structureren van dagindeling	Het werkdoel richt zich op het aanbrengen van vaste, herkenbare patronen in de dag/week, zodat de cliënt weet wat hij/zij kan verwachten. Gaar over het bieden van een voorspelbare en vaste dag structuur (denk aan vaste volgorde van activiteiten).
Structureren van overgangen	Het werkdoel richt zich op het voorspelbaar maken van overgangen tussen activiteiten of situaties, waarbij vaste patronen centraal staan.
Verwijzer	Het werkdoel richt zich op het inzetten van concrete signalen (zoals voorwerpen, geluiden of gebaren) die een overgang of start van een activiteit aankondigen. Het doel is dat de verwijzer altijd wordt ingezet als start van de desbetreffende activiteit.
Activeren	Gaat over het bewust betrekken van de cliënt bij activiteiten of interacties, waarbij de cliënt wordt geactiveerd.
Vergroten van regie door keuzemogelijkheid	Gaat over het creëren van ruimte voor de cliënt om zelf keuzes te mogen maken binnen activiteit of situatie.
Ontspanning ondersteunen	Gaat over het toepassen van een specifieke handeling om de cliënt ontspanning te bieden.

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF

Tabel A5*Codeboek met de Definities van alle Overkoepelende Thema's*

Codenaam	Definitie
Structuur en voorspelbaarheid	Gericht op het bieden van houvast, routine en duidelijke verwachtingen voor de cliënt.
Verwijzers	Gericht op de inzet van verwijzers.
Gedragsregulatie	Gericht op de afname van ongewenst gedrag.
Zelfstandigheid en regie	Gericht op het vergroten van de autonomie.
Gedrag en communicatie begrijpen	Gericht op het begrijpen van wat en hoe de cliënt communiceert, met signalen, maar ook met gedrag.
Verreiken van de dag invulling	Gericht op het verrijken van de dag met activiteiten en ontspanning.
Lichaamsgericht functioneren	Gericht op lichamelijke gezondheid en mobiliteit.
Actualiseren van cliëntinformatie	Richt zich op het controleren en actualiseren van bekende informatie over de cliënt.

Bijlage B**Codeboom thematische analyse**

Deze bijlage bevat een codeboom waar de overkoepelende thema's zijn weergegeven. De thema's zijn dikgedrukt en onder ieder thema staan de bijbehorende gebruikte codes. De cijfers tussen haakjes verwijzen naar de typen werkdoelen waarbij de codes behoren. Hierbij is: (1) Opdoen van kennis, (2) Toepassen van kennis, (3) Leren van nieuwe vaardigheden en (4) Omgangsregels.

Structuur en voorspelbaarheid

- Inzicht in dagprogramma (1)
- Omgangsregels (1)
- Eenduidige omgang en structuren (2)
- Structureren van activiteiten (4)
- Structureren van dag invulling (4)
- Structureren van overgangen (4)
- **Verwijzers**
 - Verwijzer en voorbereiding op overgangen (1)
 - Herkennen en opvolgen van verwijzers (3)
 - Verwijzer (4)

Gedragregulatie

- Gedragsbeheersing door activiteit (2)
- Afleren van gedrag (3)

Zelfstandigheid en regie

- Verzorging en voeding (3)
- Voorbereiden en opruimen van materialen (3)
- Zelfstandigheid vergroten (3)
- Keuze maken (3)
- Vergroten van regie door keuzemogelijkheid (4)

Gedrag en communicatie begrijpen

- Communicatie en signalen (1)
- Herkennen en begrijpen van gedrag (1)
- Inzicht in effect van verandering (1)

Verreiken van de dag invulling

- Inzicht in reactie op activiteiten of stimuli (1)
- Activiteiten ten ontspanning of dag invulling (2)
- Reageren op en ervaren van stimuli (3)
- Activeren (4)
- Ontspanning ondersteunen (4)

WERKDOELEN IN PERSPECTIEF**Lichaamsgericht functioneren**

- Motorisch functioneren (1)
- Gezondheid (1)
- Fysieke aanpassingen en hulpmiddelen (2)
- Beweging (3)

Actualiseren van cliëntinformatie (1)